

Галина Міщук, Сергій Міщук
(м. Житомир)

РОЗВИТОК ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН НА БОЛГАРСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У ХVІІІ СТ.

З 1396 р. по 1878 р. Болгарія була провінцією Османської імперії.

У державі функціонувала сувора система контролю всієї території.

У ХVІІІ ст. для економіки Болгарії характерний поступовий розвиток. Основним об'єктом вивозу з болгарських земель стає сільськогосподарська сировина - вовна, бавовна, шовк - сирець, шкіра, тютюн, віск, трояндове масло. По обсягах виробництва зерно займало в регіональній економіці лідируюче місце, його експорт з Османської імперії був фактично заборонений. Державне втручання в торгівлю зерном було характерним елементом османської економіки й здійснювалося за допомогою контролю над цінами й поставками продукції.

Подібна ситуація складалася й у торгівлі худобою. Желепство - галузь товарного скотарства, орієнтованого на скупку та перепродаж на м'ясо овець, кіз і іншої худоби мала в болгарських землях надзвичайне поширення. Саме в цій сфері в ХVІІІ ст. спостерігається становлення перших багатих і впливових болгарських буржуазних родів - Чаліковцев, Хаджигеоргієвих та ін. Позиції болгарських скотарів у постачанні османської армії, міст Румелії та самого Стамбула продуктами тваринництва були винятково міцними. Потрібно врахувати, що цей бізнес був для болгар традиційним.

У ХVІІІ ст. лідером болгарського експорту стає текстильна сировина, що користується великим попитом на ринках Західної та Центральної Європи. За умовами Пожаревацького мирного договору 1718 р. піддані Австрійської й Османської імперії одержували право вільної торгівлі товарами власного виробництва за умови сплати 3% мита. Ці домовленості відкрили нову сторінку в історії балканської торгівлі, забезпечивши місцевим купцям прямий вихід на ринок Угорщини, Австрії, Німеччини. У торговельні угоди із країнами Центральної Європи швидко виявилось залученим населення Болгарії. Одночасно ця торгівля стала потужним стимулом для росту й збагачення придунайських міст - Відина, Нікополь, Русе, Свіштова й ін. [3, 189].

Масштаби торгівлі текстильною сировиною були досить значні. Відомо, наприклад, що в період 1700-1750 р.

саксонські текстильні мануфактури користувалися в основному бавовною з південно-західних болгарських земель, у Трансільванії експорт в 1767-1776 р. щорічно збільшувався на 3000 тонн. Торгівля шовком-сирцем займала більш скромне місце, але і його вивіз по найскромнішим підрахунком щорічно перевищував 200 тис. кг. [2,81].

Головними центрами болгарської торгівлі за кордоном стали трансільванські міста Брашов і Сибіу, де давно існували колонії болгар. З початку XVIII ст. йде розвиток болгаро-російської торгівлі. Її основою стала утворена в Ніжині колонія балканських купців - так зване «ніжинське братерство», що одержало в 1710 р., торговельні привілеї від Петра I. У середовищі цього багатонаціонального братерства кількість болгарських купців особливо зросла в другій половині XVIII ст. З Росії в болгарські землі везли в основному залізо, церковний одяг, книги, парчу. У Росію вивозилися бавовна й вовна, тютюн, бакалія та ряд інших товарів місцевого виробництва [3, 60-61].

Одночасно із зовнішньою розвивалася й внутрішня торгівля. Поряд із коробейниками та недільними базарами все більше значення почали набувати щорічні ярмарки, орієнтовані на крупно й дрібнооптову торгівлю з більшим оборотом наявних засобів. Найбільш відомою в XVIII ст. була Узунджовський ярмарок, що переживав розквіт у першій половині сторіччя й став найбільшим аж до XIX ст. По-суті, у той період він мав статус загальнонаціонального, збираючи сільськогосподарських виробників, ремісників і торговців з усіх куточків Болгарії. Великою популярністю користувався ярмарок у місті Сяр, що спеціалізувалося в основному на продажі бавовни. До середини XVIII ст. усе більше значення починають ярмарки у Свіштове, Неврокопе, Кукуше, а із другої половини сторіччя в Слівені [1,199].

Отже, говорячи про розвиток зовнішньої та внутрішньої торгівлі, необхідно відзначити, що, незважаючи на зростання ринкових відносин, протягом усього XVIII ст. вона продовжувала перебувати в лещатах середньовічної державної регламентації, типової для країн мусульманського Сходу.

Література:

1.Грозданова Елена Българската селска община през XV- XVIII в./ Елена Грозданова.- София; изд. БАН, 1978 – 208 с.

2. Макарова И.Ф. Болгарський народ в XV- XVIII вв. Етнокультурное исследование./ И.Ф. Макарова.-М.: Ком книга, 2005.- 192с.

3. Освобождение Болгарии от турецького ига: в 3т. / Под ред. Никитина Н.А.- М.: Наука, 1967.- Т.3 – 391с.